

دانشگاه زبان و ادبی

گروه فعلی (۲)

فعل گذشته (ماضی)

پیش از این دانستید که در زبان فارسی، فعل‌های زمان حال از ریشه یا بُن مضارع ساخته می‌شوند و فعل‌های زمان گذشته، از ریشه یا بُن ماضی. در این درس با ساختار انواع فعل‌های زمان گذشته آشنا می‌شوید:

۱- ماضی ساده (مطلق):

از این فعل برای بیان کاری که در گذشته برای یک‌بار رخ داده و پایان یافته‌است، استفاده می‌شود:

نصیرالدین پس از شنیدن این سخن، خندید.

مرد بیمار با کلماتی مقطع از دوستش خواست.

روش ساخت: بُن ماضی + شناسه

نوشتم   نوشتی   نوشت

نوشتیم   نوشتید   نوشتند

نکته: همان‌طور که می‌بینید، ماضی ساده سوم‌شخص مفرد، شناسه ندارد؛ البته این به آن معنی نیست که این فعل فاقد شناسه است؛ زیرا اگر چنین بود، قادر به تشخیص شخص و شمار آن نبودیم. نبودن شناسه، خود نوعی شناسه است.

۲- ماضی استمراری:

از این فعل، برای نشان دادن کاری که در گذشته، مدتی تکرار می‌شده و ادامه داشته‌است، استفاده می‌شود:

همه آنان نصیرالدین را می‌شناختند.

کودکان چند ساعتی را به بازی سپری می‌کردند.

روش ساخت: می + بُن ماضی + شناسه

می‌نوشتم   می‌نوشتی   می‌نوشت

می‌نوشتیم   می‌نوشتید   می‌نوشتند

نکته: در ماضی استمراری، همانند ماضی ساده، سوم‌شخص مفرد، شناسه دیداری ندارد.

شکل‌های کهن ماضی استمراری:

۱. همی + بُن ماضی + شناسه

همی‌نوشتیم   همی‌نوشتی   همی‌نوشت

همی‌نوشتیم   همی‌نوشتید   همی‌نوشتند

۲. بن ماضی + شناسه + ی

نوشتمی	نوشتی‌ای	نوشتی
نوشتیمی	نوشتیدی	نوشتندی

از این شکل، صیغه‌های اول، سوم و ششم کاربرد داشته‌اند و بقیه اشکال آن، بسیار به ندرت استفاده شده‌اند.
۳- ماضی نقلی:

از این فعل برای بیان کاری استفاده می‌شود که در گذشته رخ داده و آثار و نتایج آن، تا زمان حال ادامه یافته‌است:
من نام تو را کوه آهن نهاده‌ام.

حافظ بیش از دیگران، بر ارزش کلام واقف بوده‌است.

روش ساخت: بن ماضی + ه + صرف فعل کمکی «است»

نوشته‌ام	نوشته‌ای	نوشته‌است
نوشته‌ایم	نوشته‌اید	نوشته‌اند

نکته: فعل «است» در فارسی امروز به صورت زیر صرف می‌شود:

ام	ای	است
ایم	اید	اند

البته در گذشته‌های دور، ماضی نقلی به شکل زیر نیز صرف می‌شده‌است:

نوشته‌استم	نوشته‌استی	نوشته‌است
نوشته‌استیم	نوشته‌استید	نوشته‌استند

هنوز در بعضی از گویش‌های ایرانی و هم‌چنین گویش تاجیکستانی و افغانستانی، از این شکل صرف (استفاده) می‌شود.